

HORACE

Séance 5

Épîtres, 1, 6

Quelle morale choisir ?

Nil **admirari** prope res est una, **Numici**,
solaque quae possit facere et seruire beatum.
Hunc solem et stellas et **decedentia** certis
tempora momentis sunt qui **formidine** nulla
imbuti spectent. Quid censes **munera** terrae, 5
quid maris extremos Arabas **ditantis** et Indos ?
Ludicra quid, plausus et amici **dona Quiritis** ?
Quo spectanda modo, quo sensu credis et ore ?

Qui timet his aduersa, **ferre** miratur eodem
quo cupiens **pacto** ; pauor est **utrobique** molestus, 10
improvisa **simul species exterret utrumque**.
Gaudeat an doleat, cupiat metuatne, **quid ad rem**,
si, quicquid uidit melius peiusue sua spe,
defixis oculis animoque et corpore **torpet** ?

Insani sapiens nomen ferat, aequus iniqui, 15
ultra quam satis est uirtutem si petat ipsam.

I nunc, **argentum** et marmor uetus **aeraque** et **artes**
suspice, cum **gemmis** Tyrios mirare colores ;
gaude quod spectant oculi te mille loquentem ;

nauus mane forum et **uesperinus** pete tectum, 20
ne plus frumenti **dotalibus emetat** agris
Mutus et (indignum, quod sit peioribus ortus)
hic tibi sit potius quam tu mirabilis illi.
Quicquid sub terra est, in **apricum proferet** aetas,
defodiet condetque **nitentia**. Cum bene notum 25
porticus Agrippae et uia te conspexerit Appi,
ire tamen restat, **Numa** quo **deuenit** et **Ancus**.

Si latus aut renes morbo temptantur acuto,
quaere fugam morbi. Vis recte uiuere (quis non ?) :
si uirtus hoc una potest dare, fortis omissis 30
hoc age deliciis. Virtutem uerba putas et
lucum ligna : caue ne portus occupet alter,
ne **Cibyrica**, ne **Bithyna** negotia perdas ;
mille **talenta rotudentur**, totidem altera, **porro** et
tertia **succedant** et quae pars **quadret aceruum**. 35
Scilicet uxorem cum dote fidemque et amicos
et genus et formam regina **Pecunia** donat,
ac bene **nummatum decorat Suadela** Venusque.
Mancupiis locuples **eget** aeris **Cappadocum** rex ;
ne fueris hic tu. **Chlamydes Lucullus**, ut aiunt, 40
si posset centum scaenae praebere rogatus,
'**Qui** possum tot ?' ait; 'tamen et quaeram et quot habebo
mittam'; post paulo scribit sibi milia quinque
esse domi chlamydum ; partem uel tolleret omnis.
Exilis domus est, ubi non et multa **supersunt** 45
et dominum **fallunt** et prosunt **furibus**. Ergo
si **res** sola potest facere et seruare beatum,
hoc primus repetas opus, hoc postremus omittas.

Si fortunatum **species** et **gratia praestat**,
mercemur seruum, qui dictet nomina, **laeuum** 50
qui **fodicet** latus et cogat trans **pondera** dextram
porrigere : 'Hic multum in **Fabia** ualet, ille **Velina** ;
cui libet hic **fascis** dabit eripietque **curule**
cui uolet importunus **ebur**. 'Frater', 'Pater' adde ;
ut cuique est aetas, ita quemque **facetis** adopta. 55

Si bene qui cenat bene uiuit, **lucet**, eamus
quo ducit **gula**, piscemur, **uenemur**, ut olim

Gargilius, qui mane **plagas, uenabula**, seruos
differtum transire forum populumque iubebat,
unus ut e multis populo spectante referret 60
emptum **mulus aprum. Crudi tumidique** lauemur,
quid deceat, quid non obliti, **Caerite cera**
digni, **remigium** uitiosum Ithacensis Vlixei,
cui potior patria fuit interdicta uoluptas.

Si, **Mimnermus** uti censet, sine amore **iocisque**
nil est iucundum, uiuas in amore iocisque. 65

Viue, uale. Siquid nouisti rectius istis,
candidus **imperti** ; si nil, **his** utere mecum.

LIVRE I, 14

Lettre à son "vilicus"

Vilice siluarum et mihi me reddentis **agelli**,
quem tu **fastidis** habitatum quinque **focis** et
quinque bonos solitum **Variam dimittere** patres,
certemus spinas animone ego fortius an tu
euellas agro, et melior sit Horatius an **res**. 5

Me quamuis **Lamiae** pietas et cura moratur,
fratrem **maerentis**, rapto de fratre **dolentis**
insolabiliter, tamen **istuc** mens animusque
fert et amat spatiis **obstantia** rumpere **claustra**.
Rure ego uiuentem, tu dicis in urbe beatum ; 10
cui placet alterius, sua **nimirum** est odio sors,
stultus uterque locum **inmeritum causatur** inique ;
in culpa est animus, qui se non effugit umquam.

Tu **mediastinus** tacita prece rura **petebas**,
nunc urbem et ludos et balnea uilicus optas ; 15

me **constare** mihi scis et discedere tristem,
quandocumque trahunt **inuisa** negotia Romam.

Non eadem miramur ; **eo disconuenit** inter
meque et te ; nam quae deserta et **inhospita tesqua**
credis, **amoena** uocat mecum qui sentit, et odit 20
quae te pulchra putas. **Fornix** tibi et **uncta popina**
incutiunt urbis desiderium, uideo, et quod
angulus iste feret **piper** et **tus ocuus** uua,
nec uicina subest uinum praebere taberna
quae possit tibi, nec **meretrix tibicina**, cuius 25
ad **strepitum salias** terrae grauis ; et tamen urges
iampridem non tacta **ligonibus arua** bouemque
disiunctum curas et **strictis** frondibus **exples** ;
addit opus pigro riuus, si decidit imber,
multa **mole** docendus **aprico** parcere **prato**. 30

Nunc age, quid nostrum **concentum** diuidat, audi.
Quem tenues decuere togae **nitidique** capilli,
quem scis **immunem Cinarae** placuisse rapaci,
quem **bibulum liquidum** media de luce **Falerni**,
cena breuis **iuuat** et prope riuum somnus in herba ; 35
nec lusisse **pudet**, sed non **incidere** ludum.

Non istic obliquo oculo mea **commoda quisquam**
limat, non odio obscuro morsuque **uenenat** ;
rident uicini **glaebas** et saxa **mouentem**.

Cum seruis urbana **diaria rodere** mauis ; 40
horum tu in numerum uoto ruis, inuidet usum
lignorum et pecoris tibi **calo argutus** et horti.

Optat **ephippia** bos **piger**, optat arare caballus ;
quam scit uterque, **libens**, censebo, exerceat artem.

Lettre à son livre

Vertumnum Ianumque, liber, spectare uideris,
scilicet ut **prostes Sosiorum pumice mundus**.
Odisti **clauēs** et grata **sigilla** pudico,
paucis **ostendi** gemis et **communia** laudas,
non ita nutritus. Fuge quo descendere **gestis** ; 5
non erit emisso reditus tibi : 'Quid miser egi ?
Quid uolui ?' dices, ubi quid te laeserit ; et scis
in breue te **cogi**, cum **plenus** languet amator.
Quodsi non odio peccantis **desipit augur**,
carus eris Romae **donec** te **deserat** aetas ; 10
contrectatus ubi manibus **sordescere** uolgi
coeperis, aut **tineas** pasces taciturnus inertes
aut fugies Vticam aut **uinctus** mitteris **Ilerdam**.
Ridebit **monitor** non exauditus, ut ille
qui male **parentem** in rupes **protrusit** asellum 15
iratus ; quis enim **inuitum** seruare labore ?
Hoc quoque te manet, ut pueros elementa **docentem**
occupet extremis in uicis **balba** senectus.

Cum tibi sol **tepidus** plures admouerit aures,
me **libertino** natum patre et in tenui **re** 20
maiores **pinnas** nido extendisse loqueris,
ut quantum **generi demas**, uirtutibus addas ;
me primis urbis belli placuisse **domique**,
corporis exigui, **praecanum**, solibus **aptum**,
irasci celerem, tamen ut placibilis essem. 25
Forte meum siquis te **percontabitur aeuum**,
me **quater undenos** sciat **impleuisse** Decembres
collegam **Lepidum quo** duxit **Lollius anno**.